

Тема 2. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ МУЗЕЇВ ТА МУЗЕЙНИЦТВА

(2 год.)

Мета: ознайомити студентів із періодизацією розвитку музеїв та музеєзнавства на Україні; розглянути усі періоди розвитку музейної справи; охарактеризувати історію створення відомих музеїв в Україні; розвивати мислення студентів; виховувати інтерес до вивчення дисципліни, розуміння важливості його вивчення, патріотичне виховання.

Тип заняття повідомлення та засвоєння нових знань

Форма лекція

Обладнання конспект лекції; схеми; проектор, екран, презентація «Топ-10 найвідоміших музеїв світу»; завдання до виконання самостійної роботи.

Література:

1. Бабарицька В., Короткова А., Малиновська О. Екскурсознавство і музеєзнавство: Навчальний посібник. - 2-ге вид. К.: Альтерпрес, 2012. С. 64-76.
2. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство: Навч. посіб. К.: Знання, 2006, С.151- 160.
3. Рутинський М.Й., Стецюк О.В. Музеєзнавство: Навч. посіб. К.: Знання, 2008, С.96-109.
4. Салата О.О. Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. С. 12-43.

ПЛАН

1. Передісторія музеїв.
2. Музейна справа в XVII-XIX ст.
3. Музеї XX ст початку XXI ст.
4. Найвідоміші музеї світу.

- 1 -

М.Г. Чернишевський слушно зауважив, що «без історії предмета немає теорії предмета». Тому без стислого історичного розвитку музеїв неможливий виклад інших питань музейної справи.

Музеографія - галузь музеєзнавства, завдання якої - опис музеїв, експозицій, колекцій.

Мета музеографії - вивчення історії колекцій, нагромадження та розповсюдження інформації про музейні збірки, популяризація та реклама музеїв.

Так як уже зазначалося, що термін «*музей*» виник давно, походить від грецького слова, яке означає місце, присвячене музам, дочкам богині пам'яті

Мнемозіни. Грецькі храми справді являли собою своєрідні музеї мистецьких пам'яток, однак вона не є прабатьківщиною музеїв. Появі музеїв у Греції передувало тисячолітнє збирання музейних цінностей у країнах Стародавнього Сходу і в Єгипті (гробниці фараонів), про що свідчать матеріали археологічних розкопок, давні написи. Також існує інше пояснення, що термін "музей" походить від "Музейону" - храм муз в Стародавній Греції.

Уже в первісному суспільстві, з появою майнової і соціальної нерівності, виникли перші збірки цінних речей, що належали вождям племен. Саме їх

слід розглядати як зародки майбутніх колекцій і сховищ. З розвитком суспільства й нагромадженням багатств у руках панівних класів ці збірки збільшуються. Збирання стає дедалі цілеспрямованішим - збирають речі, що мають в собі якусь цінність (золото, срібло, слонова кістка). Потім збірки поповнювались майстерно зробленими дорогоцінними прикрасами, одягом, посудом, зброєю тощо, їх виставляють у спеціально споруджених будинках, що зрештою дістали назву музеї.

Передісторія музеїв охоплює величезний період - від первіснообщинного ладу до середньовіччя. В даному періоді хронологічно можна виділити чотири періоди збирання: давньосхідне, давньогрецьке, давньоримське, середньовічне, період Відродження. Кожен з цих періодів становив новий, вищий ступінь у розвитку світової музейної справи.

Давньосхідне збирання відоме з письмових джерел і матеріалів археологічних розкопок міст, гробниць і палаців Ассирії, Вавилону, Єгипті. Найперші згадки сягають III тисячоліття до н.е.

Давньогрецьке збирання (VII – II ст. до н.е.) поширене в районі численних грецьких міст-полісів Південно-Східної Європи, Малої Азії, Північного Причорномор'я. Для цього періоду характерне збирання творів мистецтва (скульптура, кераміка). Давньогрецькі храми – будівлі прекрасної архітектури, оздоблені ліпленням, з розписами і барельєфами. Статуями богів – були вже по суті, музеями мистецтв (храми Афіни, Зевса, Аполлона, Деметри, Діоніса в Греції, храми в Ольвії, Херсонесі, Пантікапеї Північного Причорномор'я). У північному крилі Акрополя в Афінах містилася картинна галерея (створена в V ст. до н.е.) були і сховища скульптур.

Давньоримське збирання можна датувати II ст. до н.е. – IV ст. н.е. Воно було поширене на всьому величезному просторі Римської імперії. В цей час розвивається і удосконалюється колекціонування – мистецькі твори не лише збирають а й систематизують за окремими видами пам'яток. Так з'являються колекції картин, килимів, скульптур, інших художніх речей, що їх привозили з багатьох країн.

Характерною рисою завойовницької політики Римської імперії було привласнення мистецької спадщини підкорених народів. Палаці і вілли багатіїв були заповнені творами мистецтва, про що свідчать розкопки міста Помпеї. Пліній Старший у «Природничій історії» писав про зібрані в Римі та Генуї колекції з інших країн, в основному творів мистецтва.

Середньовічне збирання (IX – XVII ст.) охоплювало значно ширші верстви суспільства. Головною особливістю середньовічної культури був її глибоко релігійний характер. Вона розвивалася в руслі єдиного для всіх країн і народів Європи християнського світогляду, який формував моральні норми, цінності та зразки поведінки. Мораль засновувалась на божественних заповідях і приймалася як щось самоочевидне, що не потребує обґрунтування. Середньовіччя заперечувало і відміняло античні ідеали мудрості і краси, при цьому батьки церкви і богослови постійно підкреслювали ницість людського Розуму, його нездатність осягнути божественні тайни світостворення.

Церква категорично засуджувала античний культ тіла як гріховний: проголосивши замість нього культ аскетизму, вона вимагала турбуватися про душу, а не тіло. У цій культурі не було місця античним зібранням художніх творів і історичним реліквіям. Життєлюбне і чуттєве античне мистецтво з його поклонінням красі і досконалості форм заперечувалось, відкидалось. У період середньовіччя художні зібрання античного світу були розкидані по всій Європі. Одні творіння греків і римлян загинули від рук релігійних фанатиків, які вважали твори мистецтва “вмістилищем гріха”, інші ж стали жертвою суто практичних міркувань: переплавлялись, перепалювались на вапно. Середньовічна людина зустрічалася з мистецтвом головним чином у храмі... Людину того часу притягували яскраві й сяючі речі, бо їх колір асоціювався з Богом і Світлом як символом божественного Спасіння. Тому предмети культу намагалися створювати з дорогих і рідких матеріалів – золота, срібла, коштовного каміння, пурпуру, янтарю. Одяг для богослужінь шили з дорогих тканин – парчі, бархату, шовку, які завозились із ісламських країн чи Візантії.

У цей період урізноманітнися й склад збірок. Великого поширення в ті часи набуло колекціонерство в Київській Русі. Відомо, що князь Володимир привіз до Києва бронзові скульптури з Херсонеса і встановив їх на майдані для загального огляду. Різні цінності здирали тоді не лише князі, а й бояри, дружинники, духівництво. Своєрідними музеями- сховищами були храми Київської Русі - центри тогочасної культури і освіти. У них зберігалися цінні документи, коштовні подарунки, кращі мистецькі твори – ікони, золотий посуд. Наприклад, за свідченням «Повісті минулих літ» у Десятинній церкві X ст. – зберігалися переможні знамена, дорогий посуд, вбрання перших князів. Отже в цей час почали збирати речі пов’язані з тими чи іншими відомими людьми або визначними подіями.

За часів середньовіччя колекції великої історичної і мистецької цінності було зібрано і в Західній Європі. Відомо про багаті колекції в костьолах і церквах західних країн. Та характер їх був своєрідний: далася взнаки засилля церкви. Це були переважно речі «святих», церковне начиння, ікони, рукописирелігійного змісту.

Середньовічний період в історії музейної справи характеризувався нагромадженням колекцій (здебільшого речей церковного вжитку) і зародженням історичних, художніх і природничих музеїв.

Зібрання у період Відродження

Процес становлення музею як соціокультурного інституту починається в одну з найвеличніших епох європейської історії – епоху Відродження. Її хронологічні рамки неоднакові для різних регіонів і сфер культури. Вона охоплює період приблизно із середини XIV ст. до початку XVII ст. Вперше термін “відродження” вжив у 1550 р. художник Дж. Вазарі, позначивши ним діяльність італійських художників початку XIV ст.

Ренесанс відкриває нові цікаві можливості для збірок мінералів, зразків рослинності, предметів побуту і зброї різних країн. Велику роль у цьому відігравали і географічні відкриття того часу, під час яких збирали новий матеріал.

Епоха Відродження, не ставлячи під сумнів, що Бог – початок усіх речей, заявила при цьому, що людина – творець своєї власної долі. Суспільство – результат діяльності людей, а не промислу Божого. Історія зайняла важливе місце у системі гуманітарного знання, особливе значення в ній почало надаватися осмисленню діяльності великих і сильних особистостей. З’явився інтерес до меморіальних предметів із зображенням видатних людей.

Могутній імпульс розвитку колекціонування дали Великі географічні відкриття XV-XVI ст., завдяки яким перед очима європейців відкрилися невідомі то того часу світи Америки, Африки, Південно-Східної Азії й Далекого Сходу. Екзотичний одяг і зброя, посуд і предмети домашнього користування почали осідати у зібраннях колекціонерів спочатку за посередництвом мореплавців, а потім спеціальних агентів.

Зацікавлення античністю в епоху Відродження сприяло створенню збірок античного мистецтва у Флоренції (Колекція Л. Медичі XV ст.), Римі (Ватиканський музей XV ст.), Дрездені (колекція Августа Саксонського XVI ст.) та ін. містах. Батьківщиною європейського колекціонування називають Італію, де вже на початку XV ст. слідом за гуманістами рукописи, предмети старовини і твори мистецтва почали збирати правителі і патриції багатьох італійських міст. Художніми скарбами наповнювали свої палаци найбагатші флорентійські сім’ї: Ручеллаї, Строцци, Торнабуоні, Каппоні, але найбільша колекція була у роду промисловців і банкірів Медичі. У XVI ст. в розвитку колекціонування. Появляється термін «галерея». Галерея являла собою зал подовженої форми, одну зі сторін якого перерізав суцільний ряд великих вікон, а інший – експозиції.

У XVI ст. для кращого збереження колекцій почали робити засклені лоджії дворів у замках, палацах і маєтках. Так виникли спеціальні приміщення для зберігання творів мистецтва - *галереї*, які отримали поширення майже в усіх країнах Західної Європи. У XVII ст. в окремих приватних художніх збірках почали групувати картини за національними школами, проводити нумерацію окремих творів і їх інвентаризацію. В той же час, під впливом ідей просвітників було розширено доступ публіки до приватних художніх скарбниць, почали випускати каталоги їх експонатів.

Пізніше, за часів великих географічних відкриттів, з розвитком науки і

культури починають колекціонувати природничо-історичні матеріали (мінерали, зразки рослинного і тваринного світу тощо).

Перший англійський музей було створено з метою науково-освітньої діяльності у 1683 р. в Оксфордському університеті, який пізніше отримав назву Музей Ашмола. Його основу складала колекція, зібрана батьком і сином Трейдескантами. Їх будинок на околиці Лондона славився прекрасним садом і кабінетом, де експонувались зразки екзотичної флори і фауни, мінерали, монети, медалі, зброя, картини, етнографічні матеріали з багатьох регіонів світу.

У 1656 р. з'явився перший каталог цього зібрання під назвою “Музей Трейдескантів”. Із часом Музей Трейдескантів успадкував колекціонер Еліас Ашмола, приєднавши до нього своє зібрання книг і 23 нумізматики. У 1667 р. він передав його Оксфорду на умовах експонування колекцій в окремому приміщенні. У 1683 р. відбулося урочисте відкриття музею. За невелику плату і в складі організованих груп його могли відвідувати всі бажаючі.

Першим теоретиком музеології вважається лікар за професією, колекціонер фламандського походження Самуель фон Квіхеберг, який опублікував у Мюнхені в 1565 р. книгу про організацію колекцій під назвою “Заголовки великого театру”. Вона була присвячена колекції герцогів Віттельсбахів. Важливою частиною цієї невеликої книги був розділ, який розповідав про те, як організовувати колекцію предметів з усього світу. Квіхеберг виділяв 5 класів таких предметів і 53 підкласи. Квіхеберг пропонує набір правил для організації та систематизації колекцій.

- 2 -

Колекціонерство XVIII ст. відіграло позитивну роль у розвитку музейної справи – воно сприяло збереженню і зосередженню у певних місцях цінних речей - свідків історичного розвитку суспільства. В подальшому почали виникати музеї - спеціальні будинки, де влаштовувалися виставки й закладалися основи музейної роботи - зберігання, обліку, експонування тощо.

У 1727 р. вперше до наукового обігу було введено термін “музеографія” в праці гамбурзького комерсанта та колекціонера Каспара Фрідріха Єнкеля (опублікована під псевдонімом – Каспар Найкель) “Музеографія, або керівництво до правильного розуміння та корисного заснування музею або раритет-камери”.

Еволюція музейної справи у тогочасній Європі відбувалася під впливом ідей романтизму. Саме під їхньою егідою формується уявлення про нації, їхню культурну самобутність, а значить, і потребу зберегти матеріальні та духовні прояви цієї самобутності. Виникає ідея утворення національних музеїв, які б зафіксували важливі моменти в історичному розвитку тієї чи іншої національної спільноти. Ідея публічного музею - витвір європейської культури. Саме в останній третині XVIII-XIX ст. вона потрапляє з європейськими переселенцями і колоністами на інші континенти.

Виникнення музеїв сучасного типу у європейських країнах та США привело до об'єднання музейних працівників спочатку у національні музейні асоціації, а згодом і міжнародні музейні організації.

У 1839 р. вперше в науковій літературі використовується термін “музеологія”. Георг Ратгебер, хранитель колекцій герцогів Саксен-Гота-Альтенбурзьких. Під музеологією розумівся порядок зберігання, організації та опису предметів художніх колекцій. Важливі зміни в статусі музеології як науки відбулись наприкінці ХІХ ст. В 1878 р. в Дрездені став видаватися “Журнал з музеології та антикварознавства і споріднених ним наук”. У 1883 р. в журналі було опубліковано передову статтю “Музеологія як наукова дисципліна”, яка сучасними дослідниками розглядається як важливий етап у розвитку музеології як наукової дисципліни.

Першим державним музеєм став Британський музей в Лондоні.

-3-

Протягом ХХ століття фахівці музейної справи здійснювали пошук нових технологій збереження історичних пам'яток та їх експонування в музейних закладах. Це привело до появи *інноваційних методів та технологій в музейній справі*. Однією з актуальних проблем стало питання про збереження музеєм функції наукової установи, яка має можливості звертатися до масової аудиторії, зокрема: збалансованість наукової та розважальної складової музею, ступінь впливу музею на розвиток суспільства та довкілля. Звільняючись від рис елітарності, відходячи від класичної концепції попередніх століть, музеї здійснювали пошук нових способів подачі музейного матеріалу, розробляли нетрадиційні програми культурно-освітньої діяльності, створювали спеціальні музейні структури, навчали персонал для культурно-освітньої роботи для дитячої та дорослої аудиторії.

В останній третині ХХ століття почали формуватися *культурно-освітні центри*, які спричинили справжній переворот в музейній сфері. Музейні колекції та експозиції таких центрів посіли важливе місце, але основний акцент перемістився на об'єднанні ізольовані раніше галузі знання, наукові дисципліни і світ мистецтва. Основне завдання таких центрів - подолати культурну роз'єднаність і зблизити людей і соціальні групи. До їх числа відноситься, наприклад, Національний центр мистецтва і культури імені Жоржа Помпиду. Це оригінальний культурний заклад, повністю призначений для розвитку сучасних видів образотворчого мистецтва, театру, музики, кіно та словесних жанрів. У музеї зберігаються картини Пабло Пікассо, Жоржа Брака, Анрі Матісса, Марка Шагала, Костянтина Бранкузі. Музей збагатив свої фонди також за рахунок добровільної діяльності художників-аматорів та колекціонерів. Колекція Національного музею сучасного мистецтва – одна з найбільших у світі за кількістю творів ХХ – поч.. ХХІ століття. Вона нараховує близько 59 тисяч екземплярів. Окрім живопису, в колекції відображені всі напрями мистецтва – архітектура, скульптура, дизайн, фотографія, кіно. Окрім естетичної, музей

виконує й освітню функцію. У виставкових залах кожний твір супроводжується коротким текстом про умови створення роботи. Окрім цього, музей пропонує матеріали про мистецтво ХХ століття на всіх типах носіїв (книги, брошури, відео, диски, інтернет). Другий підрозділ Центру Помпиду Відділ розвитку культури. Велика безкоштовна бібліотека розрахована на дві тисячі місць та має в своїх фондах 350 тисяч найрізноманітніших друкованих матеріалів, в тому числі 150 тисяч книг та журналів, 400 найменувань періодичних видань та 2500 концертних записів. При цьому бібліотека має спеціально оснащені кабінети, призначені для людей із вадами зору - зовсім незрячих або зі слабким зором. Створено також великий відділ, оснащений інформаційною технікою. Тут працює понад 700 мультимедіа екранів, 30 комп'ютерів з виходом в Інтернет, підключені до них 60 принтерів. Також всім користувачам відкритий доступ до повної документації, яка є у розпорядженні Центру, а також великої колекції енциклопедій. Лінгафонний кабінет, обладнаний 120 сучасними системами, дає можливість самостійно вивчати 135 мов світу. У відео-залі на 100 місць є колекція з понад 2 тисяч документальних фільмів та озвучених документів. Окрім цього, існує колекція CD записів, яка складає 10 тисяч одиниць.

Новою тенденцією стала поява *спеціалізованих музеїв*, призначених виключно для конкретної аудиторії, наприклад, дитячої або для людей з обмеженими можливостями. Створення традиційного музею відбувається, як правило, навколо зібрання предметів, але поява спеціалізованих музеїв викликана іншими мотивами. Це або педагогічна причина (допомогти дітям пізнавати навколишній світ), або причина суспільна (привернути увагу до яких-небудь проблем суспільного значення). Природно, це позначається і на політиці комплектування фондів. Експозиційна та освітня робота в дитячих музеях будується з урахуванням вікових особливостей дитини і використовує розроблені музейної педагогікою методики, з тим щоб діти вчилися пізнавати світ у процесі гри, творчості та спілкування. Приклад: Дитячий музей Ізраїлю в Холоні. Музей організовано таким чином, що діти отримують можливість побувати у ролі будь-якої дорослої людини: слідчим і вирішити декілька нерозв'язних завдань, покататися на хмарі, вивалитися в снігу, послухати жаб'ячий концерт та багато 45 іншого. Це інтерактивний дитячий музей, де юні відвідувачі за допомогою музики, комп'ютерів, телеекранів і дивовижних провідних переживають захоплюючі пригоди. У ньому все можна чіпати, пробувати на смак, всюди залазити, тобто стати невід'ємною його частиною.

Одна з найважливіших тенденцій сучасності – збереження історичного оточення – архітектурних пам'яток, ансамблів, фрагментів культурно-історичного середовища. У поєднанні з ідеями регіонального розвитку та пошуками шляхів до оновлення та демократизації традиційного музею дана тенденція привела до появи нового типу музейної установи, що отримав назву «*Екомузей*».

Важливою тенденцією розвитку музейної справи стало впровадження у

роботу музеїв та музейних комплексів *інформаційних технологій*. З появою мас-медіа та Інтернету роль музею в суспільстві суттєво трансформувалася. В наші дні основні функції поширення культури, що належали музеєві раніше, перейшли до преси, телебачення, радіо, Інтернету. З іншого боку, експерти звертають увагу на зростання ролі музею і музейних мереж у справі глобальної "трансляції" культурної спадщини. Таку "трансляційну" функцію сучасні музейні установи світу набули із повсюдним запровадженням музейних технологій та новим етапом розвитку цивілізації, який З. Бжезінський назвав "відкрите інформаційне суспільство".

Інформаційні технології у XXI ст. пронизують усі сфери діяльності музею: від інформаційного менеджменту й електронної комерції до традиційної експозиційної діяльності. Нові інформаційні технології забезпечують музеєві низку стратегічних переваг. Серед них переважають публічні. Створення комп'ютерних систем музейного обліку формує передумови для того, щоб контроль за станом музейних колекцій став можливим не лише з боку органів державного управління, а й з боку інших музеїв і самого суспільства. Нові інформаційні технології суттєво розширюють аудиторію віртуальних відвідувачів музею, дають змогу заявити про себе чи нагадувати про своє існування, популяризують зібрання, експозиції й імідж музею в усьому світі. З їх допомогою відвідувач може оперативно отримувати інформацію про нові події та музейні акції, про експоновані предмети та їх каталоги, зробити віртуальну екскурсію музеєм за допомогою електронного путівника тощо.

Важливу роль інформаційні технології відіграють у поліпшенні та унаочненні експозицій сучасних музеїв. Без залучення комп'ютерних продуктів в експозиційну діяльність значна частина західних музеїв на початку XXI ст. уже не мислить свого конкурентоздатного існування. А популярність серед відвідувачів науково-технічних та природничо-наукових музеїв (скажімо, широко знайомих українському туристові лондонського Музею науки чи віденського Музею техніки) нині вже безпосередньо лімітується масштабами й анімаційним розмахом мультимедійного компонування їхніх експозиційних залів.

В структуру ООН входить ЮНЕСКО, при ньому функціонує Міжнародна рада музеїв, Міжнародний Комітет з музеології.

-4-

Найбільш видатна художня збірка XV ст. - колекція флорентійських банкірів та покровителів мистецтва Медічі, складалася з творів античних і італійських митців – музей Уффіци.

Уффіци

Назва картинної галереї у Флоренції «Уффіци» означає «канцелярія». - 1560 р. правитель Флоренції Козимо I доручив відомому живописцю і архітектору Джордже Базарі побудувати споруду управління Великого герцогства Тосканського, де мали розміститися канцелярія, казначейство, трибунали та інші адміністративні заклади. Подальшому до галереї долучаються 44 досить невеликих приміщень, які потім стали вико-

ристовувати для картинної галереї. Її основу склала збірка картин банкірів з роду Медичі, фактичних правителів Флоренції. Умовною датою заснування Уффіці прийнято вважати 1575 р., коли частину художньої колекції Медичі

було розташовано в тільки-но збудованій споруді. Тривалий час скарби Уффіці були недоступні для широкого глядача. Лише в 1737 р. останній представник роду Медичі передав свою художню збірку Тосканському герцогству. З того часу можливість познайомитися з визначними шедеврами отримали мільйони людей.

Головне багатство картинної галереї — полотна італійських живописців раннього і високого Відродження. Тут представлені твори П. Уччелло, П'єро делла Франческа, Фра Філіппо Аппі, найбільш значна збірка картин С. Боттічеллі, серед яких найбільш відомі його роботи «Весна» і «Народження Венери»; «Мадонна з щиглем» Рафаеля, «Флора» і «Венера Урбінська» Тіціана, шедеври Леонардо да Вінчі «Благовіщення» і картон «Поклоніння волхвів».

Британський музей

Майже в самому центрі лондонського району Блумсбері, на Грейт-Рассел-стріт. Урочисте відкриття Британського музею сталося в 1759 р.

В музеї зібрано цікаву колекцію пам'яток первісного мистецтва, Давнього Сходу і античності, європейського і східного середньовіччя. Тут — роботи великого скульптора Давньої Греції Фідія і його школи, скульптури Галікарнаського мавзолею і храму Аполлона в Бассах.

Музей володіє одним з найбільш значних зібрань творів мистецтва і культури. Серед них Розетське каміння (II ст. до н. е.) з давніми письменами. Англійські мандрівники і мореплавці збрали унікальні колекції етнографічних предметів народів Африки, Азії, Америки і Океанії, які також експонуються в залах музею.

У відділі середніх віків представлено європейське середньовічне мистецтво (особливо Британських островів).

Британський музей зберігає надзвичайно рідкісні рукописні книги, багато з яких прикрашено найвитонченішими малюнками і мініатюрами: малюнки і акварелі англійських та інших західноєвропейських митців, в тому числі близько 20 тис. акварелей англійського графіка і живописця У. Тернера. Різноманітням вирізняється колекція кераміки, монет і медалей.

На весь світ відома бібліотека Британського музею. Для неї архітектор Смерк в 1854-1857 рр. збудував спеціальну споруду.

Лувр знаходиться самому центрі Парижа, вздовж правого берега Сени, розкинувся комплекс старовинних споруд. Віддавна вони вважаються однією з головних пам'яток французької столиці. Колись тут був середньовічний замок, потім королівський палац. Тепер тут зберігається одна з найславетніших художніх колекцій світу.

Історія Лувра невіддільна від історії Парижа і всієї Франції. На початку XIII ст. на місці Лувра знаходилися могутня фортечна вежа — донжон, яка пізніше перетворилася на замок.

Будівництво Луврського ансамблю завершилося лише в 1850-ті роки, коли архітектори Л. Вісконті та Е. Лефюель добудували так званий «Новий Лувр» — два комплекси корпусів, які замкнули ансамбль з півночі та вздовж «Великої галереї».

Основу художньої колекції Лувра складають королівські зібрання картин, скульптур, предметів декоративно-прикладного мистецтва. В 1791 р. декретом Національного зібрання Лувр було оголошено національним художнім музеєм і 8 листопада 1793 р. його було відкрито для широкої публіки. В ці роки він значно поповнився колекціями, націоналізованими у окремих монастирів, церков та аристократичних сімей.

Колекції Лувра виставлено в 6 відділах. Унікальні пам'ятки мистецтва Давнього Сходу (Месопотамії, Вавилону, Ассирії) і Давнього Єгипту демонструються у відділах східних і єгипетських старожитностей.

В Луврі також зберігається цінне зібрання рисунків і гравюр, а також творів декоративно-прикладного мистецтва. В 1791 р. декретом Національних зборів королівські художні зібрання в Луврі були проголошені національним надбанням.

З того часу музейна справа переходить до рук держави, а музей стає державним закладом, покликаним виховувати громадян у дусі революційних гасел «свобода, рівність і братерство». Незабаром і в інших країнах Європи були засновані національні музеї і галереї (в Мадриді, Лондоні, Будапешті, Празі, Стокгольмі, Мюнхені та ін.

Національна галерея в Лондоні

Національна галерея в Лондоні — одна з головних пам'яток англійської столиці була заснована 10 травня 1824 р. На відміну від більшості європейських музеїв вона склалася не як королівське

зібрання: в її основі — декілька приватних колекцій, подарованих або таких, що перейшли за заповітами чи були куплені державою.

Нині в галереї представлено шедеври європейського живопису за 6 століть. Це зібрання (2 тис. картин) дає широке уявлення про історичний розвиток різних національних художніх шкіл. Головне місце в галереї займають твори італійської школи, яка представлена настільки повно, як ніде більше за межами Італії. Експозиція займає 17 залів.

Дрезденська картинна галерея

Світова відомість Дрездена — одного з мальовничих міст Німеччини — насамперед пов'язана з славетними художніми зібраннями. Перше місце серед них, безперечно, належить картинній галереї — одному з найкращих у світі зібрань живописних полотен європейських майстрів.

Власне Дрезденською картинною галереєю вважається галерея старих майстрів, розташована в східному крилі палацового ансамблю саксонських курфюрстів — Цвингері. Його збудував в 1847-1854 рр. архітектор К.Х. Хенель за планами Г. Земпера спеціально для розміщення в ньому картин.

Дрезденська картинна галерея заснована в 1560 р. як палацове зібрання саксонських курфюрстів. У XVII-XVIII ст. при Августі I та Августі

II Сильному воно складалося переважно з творів італійських і нідерландських митців XVI та XVII ст. Вже в той час в галереї зберігалися такі видатні твори, як «Сікстинська мадонна» Рафаеля та «Спляча Венера» Джорджоне, полотна Рембрандта.

Галерея нових майстрів розташована в окремому будинку — Альбертинумі. Тут широко представлені європейські мистецькі школи XIX–XX ст., в тому числі французькі і німецькі імпресіоністи, представники реалістичного напрямку.

Обидві галереї входять до складу Дрезденських державних мистецьких зібрань.

Прадо

Музей Прадо в Мадриді — один з найславетніших музеїв світу. В постанові про створення Прадо в 1819 р. говорилося: «Метою музею є давати знання, виховувати художній смак як у учнів, так і у професорів художніх академій, а також іноземців, щоб створити Іспанії славу, на яку вона заслуговує».

Зібрання музею створювалося на основі іспанських королівських колекцій. Іспанські королі купували картини в основному у власних володіннях — в Нідерландах та Італії. Велику роль у поповненні королівських колекцій зіграв Д. Веласкес. Коли він був головним радником з придбання предметів мистецтва, він купував першокласні твори італійських майстрів Тіціана, П. Веронезе. В XVII ст. було викуплено значну частину робіт великого фламандського живописця Рубенса.

В 1819 р. новий музей було відкрито. З того часу художні зібрання почали постійно поповнюватися, насамперед творами іспанських митців. Нині Прадо має надзвичайне зібрання полотен Веласкеса — тут майже всі найбільш відомі його картини.

В музеї близько 40 творів іншого великого живописця Іспанії — Ель Греко. «Прадо знаходиться картина відомого майстра сучасного живопису П. Пікассо «Герніка».

Видатною подією в культурному житті царської Росії було придбання в 1764 р. колекції картин, яке стало першим етапом у створенні **Ермітажу** в Петербурзі. Однак, доступ в Ермітаж, як і до приватних художніх зібрань, був досить обмеженим. Слово «ермітаж» французького походження і означає

«місце усамітнення». Заснування музею відносять до 1764 р., коли Катерина II придбала колекцію Гоцковського, що складалася з 225 картин і розташовувалась в залах Зимового палацу. З часом це приватне зібрання поповнилося величними художніми колекціями. З цих зібрань наприкінці XVIII ст. утворилась одна з найкращих картинних галерей Європи.